

**Hanna Adamska**

*Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu*

## **KLASYFIKACJA OBSZARÓW WIEJSKICH DOLNEGO ŚLĄSKA WEDŁUG KRYTERIUM ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU**

### *CLASSIFICATION OF RURAL AREAS OF LOWER SILESIA ACCORDING TO THE CRITERION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT*

**Słowa kluczowe: gmina, obszar wiejski, rozwój, zrównoważony rozwój**

*Key words: community, rural area, development, sustainable development*

**Synopsis.** Obszary wiejskie to nie tylko rolnictwo, ale cała otaczająca przestrzeń. Obszary te ulegają wpływowi cywilizacji, rozwijają się i przekształcają. Rozwój tych obszarów powinien odbywać się bez uszczerbku dla środowiska w myśl zasad zrównoważonego rozwoju. W pracy podjęto próbę klasyfikacji regionów Dolnego Śląska i ocenę zrównoważonego rozwoju według trzech ładów: społecznego, środowiskowego i gospodarczego.

### **Wstęp**

Obszary wiejskie obejmują tereny tzw. użytki rolne i są bezpośrednio związane z rolnictwem. Jest to jednak podejście zawężone, gdyż obszar wiejski to nie tylko produkcja rolna. Obszary wiejskie oprócz funkcji produkcyjnej pełnią również funkcje pozaprodukcyjne. Jak podaje Wiatrak [2005] w funkcjonalnym podziale obszarów wiejskich możemy wyróżnić:

- wsie małe i miasteczka,
- tereny rolnicze związane bezpośrednio z produkcją rolną,
- tereny wiejskie zajęte przez działalność przemysłową i rzemiosło,
- tereny parków krajobrazowych, rezerwatów i uzdrowisk,
- tereny rekreacyjne,
- pozostałe tereny wiejskie przeznaczone pod komunikację, magazyny,
- nieużytki.

Przy takim zróżnicowaniu funkcjonalnym obszarów wiejskich, należy zwrócić uwagę na ich rozwój bez uszczerbku którejkolwiek z form.

Rozwój wiąże się z podnoszeniem jakości życia ludności i jest procesem złożonym oraz zróżnicowanym w czasie i przestrzeni. W ostatnich latach szczególna uwaga skupia się na tym, aby odbywał się on w myśl zasad zrównoważonego rozwoju. Głównymi jego założeniami jest poprawa i wzrost jakości życia społeczeństwa z poszanowaniem i troską o środowisko, które nas otacza. Rozwój zrównoważony obejmuje aspekty środowiskowe, społeczne, gospodarcze, a przy jego realizacji należy ujmować kompleksowo wszystkie elementy. Idea zrównoważonego rozwoju jest odpowiedzią na gospodarkę „rabunkową”, która była prowadzona przez wiele lat w naszym kraju i na świecie.

Poziom i jakość życia ludności mieszkającej na obszarach wiejskich znacznie odbiega od ludności mieszkającej na obszarach miejskich. W rozwoju obszarów wiejskich dąży się do zniwelowania dysproporcji między wsią a miastem przez tworzenie nowych miejsc pracy, wzrost dochodów, rozwój infrastruktury ekonomicznej, społecznej, zmniejszenie utajonego bezrobocia oraz poprawę struktury agrarnej wsi. Niwelowanie tych dysproporcji musi dokonywać się w myśl zasad zrównoważonego rozwoju ze szczególną troską o środowisko, gdyż związek człowieka z przyrodą jest tutaj najściślejszy [Adamska 2008].

Podstawowym instrumentem monitorującym zrównoważony rozwój są wskaźniki, za ich pomocą możemy określić poziom rozwoju na szczeblu lokalnym i porównywać poszczególne obszary [Borys 2001, 2006].

W pracy podjęto próbę klasyfikacji obszarów wiejskich Dolnego Śląska za pomocą wybranych wskaźników według ładu społecznego, gospodarczego i środowiskowego.

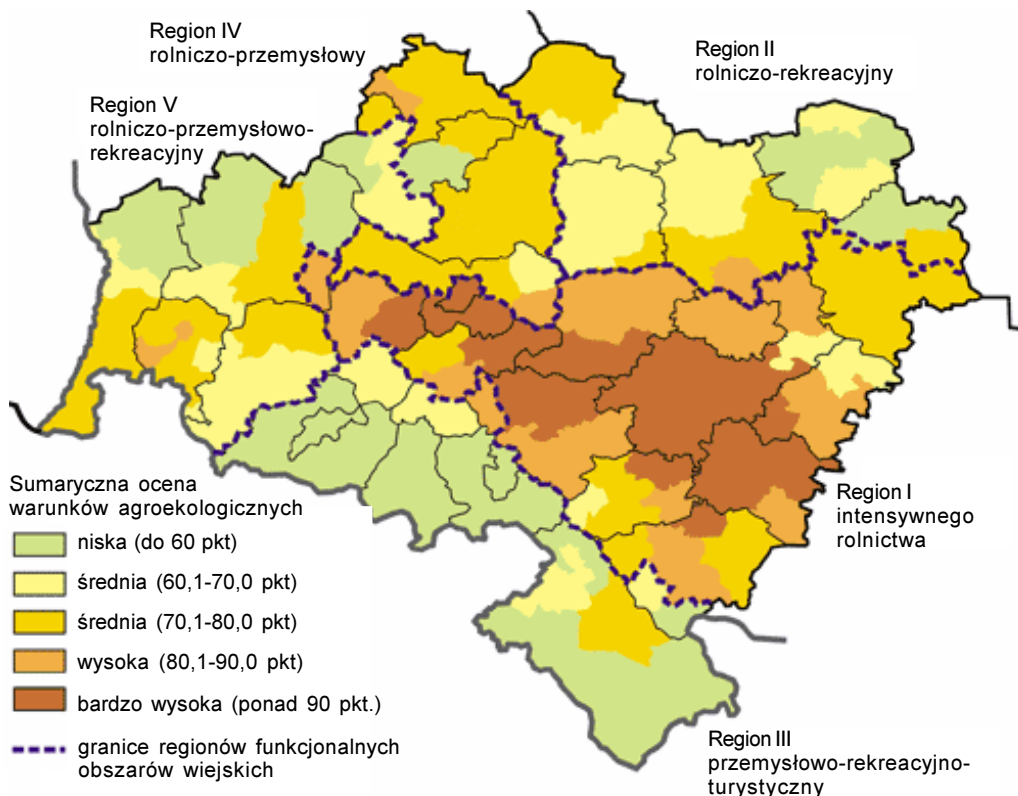
### Cel, zakres, metodyka badań i źródła materiałów

Celem badań była analiza wybranych wskaźników zrównoważonego rozwoju dla trzech ładów; gospodarczego, środowiskowego i społecznego, która pozwoliła ocenić poziom rozwoju poszczególnych obszarów wiejskich. Zakres badań obejmował gminy wiejskie Dolnego Śląska usytuowane w jego pięciu rejonach funkcjonalnych i dotyczył 2007 roku. W celu uzyskania syntetycznej oceny rozwoju dla poszczególnych ładów przeanalizowano 40 wskaźników zrównoważonego rozwoju wykorzystując metodę redukcji przestrzeni wielocechowej, której zadaniem jest ujęcie w formie sumarycznego wskaźnika kilku cech diagnostycznych. W pracy posłużono się metodą punktową, którą stosujemy wówczas, gdy cechy są rodzajowo różne i nie można ich zsumować [Gawroński 2000]. Źródłem materiałów wykorzystanych w opracowaniu były dane pochodzące z Banku Danych Regionalnych Urzędu Statystycznego.

### Wyniki badań

Województwo dolnośląskie uwarunkowane jest dużym zróżnicowaniem tak przyrodniczym, jak i ekonomicznym. Na jego obszarze spotykamy się z regionami typowo rolniczymi, przemysłowymi, górskimi oraz rekreacyjnymi. Ze względu na duże zróżnicowanie całe województwo podzielono na 5 regionów funkcjonalnych: region I (intensywnego rolnictwa), region II (rolniczo-rekreacyjny), region III (przemysłowo-rekreacyjno-turystyczny), region IV (rolniczo-przemysłowy), region V (rolniczo-przemysłowo-rekreacyjny), gdzie usytuowanych jest 78 gmin o charakterze wiejskim (rys. 1). Największy obszar zajmuje region I z 35 gminami wiejskimi, następnie region II (7 gmin wiejskich), region III (14 gmin wiejskich) i region V (9 gmin wiejskich). Obszarowo najmniejszy zasięg województwa zajmuje region IV rolniczo-przemysłowy, na którego obszarze usytuowanych jest 13 gmin wiejskich.

Do oceny poziomu rozwoju uwzględniono wiele wskaźników o wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Przy określaniu rozwoju według ładu społecznego analizowano 16



**Rysunek 1. Regiony funkcjonalne Dolnego Śląska**

Źródło: Studia nad rozwojem Dolnego Śląska 2001. Urząd Marszałkowski woj. dolnośląskiego, nr 5, Wrocław, 21-22.

wskaźników należących do następujących dziedzin: demografii i starzenia się społeczeństwa, edukacji i rozwoju, aktywności ekonomicznej mieszkańców, ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poziomu i jakości życia. Wskaźniki charakteryzujące ład gospodarczy (10) dotyczyły dziedziny: generowania zysków, przedsiębiorczości, rolnictwa i infrastruktury, zaś ładu środowiskowego (14) obejmowały dziedziny: ekologizacji planowania przestrzennego, ochronę i zrównoważony rozwój lasów, kształtowanie stosunków wodnych oraz jakość wód.

Tabela 1. Syntetyczny wskaźnik SW dla poszczególnych ładów

| Wyszczególnienie     | Łady        |                        |           |                        |              |                        | Średnia wartość SW dla ładów | Odchylenie od średniej wartości dla ładów |
|----------------------|-------------|------------------------|-----------|------------------------|--------------|------------------------|------------------------------|---|
|                      | gospodarczy | odchylenie od średniej | społeczny | odchylenie od średniej | środowiskowy | odchylenie od średniej |                              |   |
|                      | pkt         | %                      | pkt       | %                      | pkt          | %                      |                              |   |
| REGION I             |             |                        |           |                        |              |                        |                              |   |
| Borów                | 0,338       | 96,2                   | 0,462     | 136,9                  | 0,539        | 110,8                  | 0,446                        | 114,0                                     |
| Cieplowody           | 0,316       | 90,0                   | 0,304     | 90,0                   | 0,518        | 106,5                  | 0,379                        | 96,8                                      |
| Czernica             | 0,416       | 118,5                  | 0,393     | 116,5                  | 0,378        | 77,8                   | 0,396                        | 101,1                                     |
| Długołęka            | 0,419       | 119,2                  | 0,440     | 130,4                  | 0,353        | 72,7                   | 0,404                        | 103,2                                     |
| Dobroszyce           | 0,231       | 65,8                   | 0,317     | 93,8                   | 0,363        | 74,7                   | 0,304                        | 77,5                                      |
| Domaniów             | 0,340       | 96,7                   | 0,371     | 109,8                  | 0,451        | 92,7                   | 0,387                        | 98,8                                      |
| Dziadowa Kłoda       | 0,308       | 87,7                   | 0,318     | 94,3                   | 0,462        | 95,1                   | 0,363                        | 92,6                                      |
| Dzierżoniów          | 0,327       | 93,1                   | 0,292     | 86,5                   | 0,468        | 96,3                   | 0,362                        | 92,5                                      |
| Jordanów Śląski      | 0,328       | 93,4                   | 0,311     | 92,1                   | 0,45         | 92,6                   | 0,363                        | 92,7                                      |
| Kamieniec Ząbkowicki | 0,210       | 59,8                   | 0,225     | 66,6                   | 0,493        | 101,4                  | 0,309                        | 79,0                                      |
| Kobierzyce           | 0,767       | 218,3                  | 0,606     | 179,5                  | 0,446        | 91,7                   | 0,606                        | 154,8                                     |
| Kondratowice         | 0,316       | 89,9                   | 0,212     | 62,9                   | 0,425        | 87,3                   | 0,318                        | 81,1                                      |
| Kostomłoty           | 0,415       | 118,2                  | 0,361     | 107,1                  | 0,579        | 119,1                  | 0,452                        | 115,4                                     |
| Krotoszyce           | 0,395       | 112,3                  | 0,351     | 104,2                  | 0,617        | 126,8                  | 0,454                        | 116,0                                     |
| Legnickie Pole       | 0,520       | 148,0                  | 0,319     | 94,5                   | 0,666        | 136,9                  | 0,502                        | 128,0                                     |
| Łagiewniki           | 0,260       | 73,9                   | 0,302     | 89,6                   | 0,519        | 106,7                  | 0,360                        | 92,0                                      |
| Malczyce             | 0,254       | 72,4                   | 0,277     | 82,1                   | 0,408        | 83,8                   | 0,313                        | 79,9                                      |
| Marcinowice          | 0,302       | 85,9                   | 0,281     | 83,3                   | 0,508        | 104,4                  | 0,363                        | 92,8                                      |
| Męcinka              | 0,297       | 84,4                   | 0,350     | 103,8                  | 0,595        | 122,3                  | 0,414                        | 105,7                                     |
| Mietków              | 0,311       | 88,5                   | 0,359     | 106,3                  | 0,574        | 118,1                  | 0,415                        | 105,9                                     |
| Miękinia             | 0,277       | 78,9                   | 0,364     | 108,0                  | 0,306        | 62,9                   | 0,316                        | 80,6                                      |
| Mściwojów            | 0,432       | 122,9                  | 0,298     | 88,4                   | 0,553        | 113,7                  | 0,428                        | 109,2                                     |
| Oleśnica             | 0,310       | 88,1                   | 0,302     | 89,4                   | 0,399        | 82,0                   | 0,337                        | 86,0                                      |
| oława                | 0,413       | 117,5                  | 0,451     | 133,7                  | 0,372        | 76,6                   | 0,412                        | 105,2                                     |
| Paszowice            | 0,269       | 76,6                   | 0,337     | 99,9                   | 0,569        | 117,1                  | 0,392                        | 100,1                                     |
| Pielgrzymka          | 0,311       | 88,4                   | 0,327     | 96,8                   | 0,373        | 76,8                   | 0,337                        | 86,0                                      |
| Przeworno            | 0,258       | 73,4                   | 0,299     | 88,5                   | 0,444        | 91,4                   | 0,334                        | 85,2                                      |
| Stoszowice           | 0,215       | 61,1                   | 0,364     | 107,8                  | 0,458        | 94,2                   | 0,345                        | 88,2                                      |
| Świdnica             | 0,294       | 83,6                   | 0,330     | 97,9                   | 0,448        | 92,2                   | 0,357                        | 91,3                                      |
| Udanin               | 0,346       | 98,5                   | 0,329     | 97,4                   | 0,540        | 111,0                  | 0,405                        | 103,4                                     |
| Warta Bolesławiecka  | 0,401       | 114,0                  | 0,261     | 77,4                   | 0,400        | 82,3                   | 0,354                        | 90,4                                      |
| Wądroże Wielkie      | 0,407       | 115,8                  | 0,328     | 97,2                   | 0,558        | 114,7                  | 0,431                        | 110,0                                     |
| Zagrodno             | 0,353       | 100,4                  | 0,292     | 86,5                   | 0,571        | 117,4                  | 0,405                        | 103,5                                     |
| Złotorja             | 0,454       | 129,2                  | 0,294     | 87,0                   | 0,619        | 127,4                  | 0,456                        | 116,3                                     |
| Żórawina             | 0,491       | 139,6                  | 0,384     | 113,9                  | 0,595        | 122,3                  | 0,490                        | 125,1                                     |
| Średnia dla regionu  | 0,351       | 100,0                  | 0,337     | 100,0                  | 0,486        | 100,0                  | 0,392                        | 100,0                                     |

c.d. tabeli 1. Syntetyczny wskaźnik SW dla poszczególnych ładów

| Wyszczególnienie    | Łady        |                        |           |                        |              |                        | Średnia wartość SW dla ładów | Odchylenie od średniej wartości dla ładów |
|---------------------|-------------|------------------------|-----------|------------------------|--------------|------------------------|------------------------------|---|
|                     | gospodarczy | odchylenie od średniej | społeczny | odchylenie od średniej | środowiskowy | odchylenie od średniej |                              |   |
|                     | pkt         | %                      | pkt       | %                      | pkt          | %                      |                              |   |
| REGION II           |             |                        |           |                        |              |                        |                              |   |
| Cieszków            | 0,401       | 97,0                   | 0,360     | 90,5                   | 0,454        | 98,1                   | 0,405                        | 95,4                                      |
| Jemielno            | 0,267       | 64,4                   | 0,294     | 73,7                   | 0,459        | 99,2                   | 0,340                        | 80,0                                      |
| Krośnice            | 0,517       | 125,1                  | 0,350     | 87,8                   | 0,43         | 92,9                   | 0,432                        | 101,8                                     |
| Niechlów            | 0,324       | 78,4                   | 0,323     | 81,1                   | 0,426        | 91,9                   | 0,357                        | 84,1                                      |
| Wińsko              | 0,346       | 83,8                   | 0,42      | 105,6                  | 0,555        | 119,9                  | 0,441                        | 103,7                                     |
| Wiżnia mała         | 0,674       | 163,2                  | 0,663     | 166,6                  | 0,543        | 117,3                  | 0,627                        | 147,6                                     |
| Zawonia             | 0,363       | 87,9                   | 0,377     | 94,7                   | 0,374        | 80,8                   | 0,372                        | 87,5                                      |
| Średnia dla regionu | 0,413       | 100,0                  | 0,398     | 100,0                  | 0,463        | 100,0                  | 0,425                        | 100,0                                     |
| REGION III          |             |                        |           |                        |              |                        |                              |   |
| Czarny Bór          | 0,413       | 110,2                  | 0,381     | 92,8                   | 0,484        | 100,6                  | 0,426                        | 100,9                                     |
| Dobromierz          | 0,237       | 63,2                   | 0,387     | 94,2                   | 0,279        | 57,9                   | 0,301                        | 71,2                                      |
| Janowice Wielkie    | 0,269       | 71,8                   | 0,507     | 123,5                  | 0,535        | 111,2                  | 0,437                        | 103,5                                     |
| Jeżów Sudecki       | 0,451       | 120,2                  | 0,490     | 119,2                  | 0,424        | 88,0                   | 0,455                        | 107,6                                     |
| Kamienna Góra       | 0,377       | 100,5                  | 0,520     | 126,6                  | 0,511        | 106,0                  | 0,469                        | 111,1                                     |
| Kłodzko             | 0,474       | 126,5                  | 0,297     | 72,2                   | 0,526        | 109,3                  | 0,432                        | 102,4                                     |
| Lewin Kłodzki       | 0,417       | 111,3                  | 0,265     | 64,5                   | 0,594        | 123,4                  | 0,426                        | 100,7                                     |
| Marciszów           | 0,275       | 73,3                   | 0,272     | 66,1                   | 0,505        | 105,0                  | 0,351                        | 83,0                                      |
| Mysłakowice         | 0,286       | 76,3                   | 0,447     | 108,8                  | 0,402        | 83,5                   | 0,378                        | 89,6                                      |
| Nowa Ruda           | 0,468       | 124,7                  | 0,362     | 88,1                   | 0,527        | 109,5                  | 0,452                        | 107,0                                     |
| Podgórzyn           | 0,455       | 121,4                  | 0,569     | 138,5                  | 0,293        | 60,9                   | 0,439                        | 103,9                                     |
| Stara Kamienica     | 0,346       | 92,4                   | 0,507     | 123,4                  | 0,391        | 81,2                   | 0,415                        | 98,2                                      |
| Stare Bogaczowice   | 0,377       | 100,5                  | 0,407     | 99,0                   | 0,661        | 137,3                  | 0,482                        | 114,0                                     |
| Walim               | 0,405       | 107,9                  | 0,341     | 83,1                   | 0,608        | 126,3                  | 0,451                        | 106,9                                     |
| Średnia dla regionu | 0,375       | 100,0                  | 0,411     | 100,0                  | 0,481        | 100,0                  | 0,422                        | 100,0                                     |
| REGION IV           |             |                        |           |                        |              |                        |                              |   |
| Chojnów             | 0,316       | 81,7                   | 0,326     | 85,4                   | 0,367        | 81,8                   | 0,336                        | 82,9                                      |
| Gaworzyce           | 0,238       | 61,5                   | 0,319     | 83,5                   | 0,567        | 126,4                  | 0,375                        | 92,3                                      |
| Głogów              | 0,261       | 67,5                   | 0,495     | 129,6                  | 0,422        | 94,1                   | 0,393                        | 96,8                                      |
| Grębocice           | 0,448       | 115,7                  | 0,283     | 74,1                   | 0,533        | 118,8                  | 0,421                        | 103,8                                     |
| Jerzmanowa          | 0,639       | 165,0                  | 0,452     | 118,3                  | 0,453        | 101,0                  | 0,515                        | 126,8                                     |
| Kotła               | 0,143       | 36,9                   | 0,340     | 89,0                   | 0,419        | 93,3                   | 0,300                        | 74,0                                      |
| Kunice              | 0,374       | 96,5                   | 0,508     | 133,1                  | 0,289        | 64,0                   | 0,390                        | 96,0                                      |
| Lubin               | 0,597       | 154,2                  | 0,634     | 166,0                  | 0,400        | 89,2                   | 0,544                        | 134,0                                     |
| Miłkowice           | 0,393       | 101,5                  | 0,298     | 78,0                   | 0,409        | 91,2                   | 0,367                        | 90,3                                      |
| Pęcław              | 0,223       | 57,5                   | 0,235     | 61,5                   | 0,453        | 101,0                  | 0,304                        | 74,8                                      |
| Rudna               | 0,504       | 130,1                  | 0,468     | 122,6                  | 0,438        | 97,9                   | 0,470                        | 115,8                                     |
| Ruja                | 0,419       | 108,2                  | 0,363     | 94,9                   | 0,501        | 111,6                  | 0,427                        | 105,3                                     |
| Żukowice            | 0,479       | 123,6                  | 0,245     | 64,0                   | 0,583        | 129,9                  | 0,435                        | 107,2                                     |
| Średnia dla regionu | 0,387       | 100,0                  | 0,382     | 100,0                  | 0,449        | 100,0                  | 0,406                        | 100,0                                     |

c.d. tabeli 1. Syntetyczny wskaźnik SW dla poszczególnych ładów

| Wyszczególnienie    | Łady        |                        |           |                        |              |                        | Średnia wartość SW dla ładów | Odchylenie od średniej wartości dla ładów |
|---------------------|-------------|------------------------|-----------|------------------------|--------------|------------------------|------------------------------|---|
|                     | gospodarczy | odchylenie od średniej | społeczny | odchylenie od średniej | środowiskowy | odchylenie od średniej |                              |   |
|                     | pkt         | %                      | pkt       | %                      | pkt          | %                      |                              |   |
| REGION IV           |             |                        |           |                        |              |                        |                              |   |
| Chojnów             | 0,316       | 81,7                   | 0,326     | 85,4                   | 0,367        | 81,8                   | 0,336                        | 82,9                                      |
| Gaworzycy           | 0,238       | 61,5                   | 0,319     | 83,5                   | 0,567        | 126,4                  | 0,375                        | 92,3                                      |
| Głogów              | 0,261       | 67,5                   | 0,495     | 129,6                  | 0,422        | 94,1                   | 0,393                        | 96,8                                      |
| Grębocice           | 0,448       | 115,7                  | 0,283     | 74,1                   | 0,533        | 118,8                  | 0,421                        | 103,8                                     |
| Jerzmanowa          | 0,639       | 165,0                  | 0,452     | 118,3                  | 0,453        | 101,0                  | 0,515                        | 126,8                                     |
| Kotła               | 0,143       | 36,9                   | 0,340     | 89,0                   | 0,419        | 93,3                   | 0,300                        | 74,0                                      |
| Kunice              | 0,374       | 96,5                   | 0,508     | 133,1                  | 0,289        | 64,0                   | 0,390                        | 96,0                                      |
| Lubin               | 0,597       | 154,2                  | 0,634     | 166,0                  | 0,400        | 89,2                   | 0,544                        | 134,0                                     |
| Miłkowice           | 0,393       | 101,5                  | 0,298     | 78,0                   | 0,409        | 91,2                   | 0,367                        | 90,3                                      |
| Pęcław              | 0,223       | 57,5                   | 0,235     | 61,5                   | 0,453        | 101,0                  | 0,304                        | 74,8                                      |
| Rudna               | 0,504       | 130,1                  | 0,468     | 122,6                  | 0,438        | 97,9                   | 0,470                        | 115,8                                     |
| Ruja                | 0,419       | 108,2                  | 0,363     | 94,9                   | 0,501        | 111,6                  | 0,427                        | 105,3                                     |
| Żukowice            | 0,479       | 123,6                  | 0,245     | 64,0                   | 0,583        | 129,9                  | 0,435                        | 107,2                                     |
| Średnia dla regionu | 0,387       | 100,0                  | 0,382     | 100,0                  | 0,449        | 100,0                  | 0,406                        | 100,0                                     |
| REGION V            |             |                        |           |                        |              |                        |                              |   |
| Bolesławiec         | 0,524       | 131,5                  | 0,526     | 118,6                  | 0,585        | 121,6                  | 0,545                        | 123,6                                     |
| Gromadka            | 0,233       | 58,6                   | 0,402     | 90,6                   | 0,564        | 1117,3                 | 0,400                        | 90,7                                      |
| Lubań               | 0,346       | 86,9                   | 0,271     | 61,0                   | 0,469        | 97,5                   | 0,362                        | 82,1                                      |
| Osiecznica          | 0,391       | 98,2                   | 0,496     | 111,8                  | 0,187        | 38,9                   | 0,358                        | 81,2                                      |
| Platerówka          | 0,295       | 74,0                   | 0,408     | 92,0                   | 0,369        | 82,3                   | 0,366                        | 83,1                                      |
| Radwanice           | 0,474       | 119,0                  | 0,505     | 113,7                  | 0,641        | 133,3                  | 0,540                        | 122,4                                     |
| Siekierczyn         | 0,483       | 121,2                  | 0,435     | 98,0                   | 0,531        | 110,4                  | 0,483                        | 109,5                                     |
| Sulików             | 0,443       | 111,3                  | 0,456     | 102,8                  | 0,437        | 90,8                   | 0,446                        | 101,0                                     |
| Zgorzelec           | 0,406       | 101,9                  | 0,495     | 111,4                  | 0,519        | 107,9                  | 0,473                        | 107,3                                     |
| Średnia dla regionu | 0,398       | 100,0                  | 0,444     | 100,0                  | 0,481        | 100,0                  | 0,441                        | 100,0                                     |

Źródło: obliczenia własne na podstawie [WWW.stat.gov.pl].

Rozpatrując każdy ład oddzielnie i ujmując sumarycznie można zauważyć różne prawidłowości. Uzyskane wyniki pozwoliły wydzielić tak w ramach regionów, jak i w całym województwie typy gmin o niskim, przeciętnym i wysokim poziomie rozwoju. Do typu o niskim poziomie rozwoju zaliczono gminy, które uzyskały wysokość wskaźnika SW do 0,300 pkt do typu o przeciętnych warunkach od 0,300 do 0,500 pkt oraz do typu o wysokich warunkach rozwoju gminy, które uzyskały powyżej 0,500 pkt o zaszerogowaniu gmin do określonego typu decydowała liczba uzyskanych punktów (tab. 1).

Na rozwój gospodarczy może mieć wpływ wiele czynników, jednym z nich jest wielkość dochodów przypadająca na jednego mieszkańca. Wielkość dochodów w istotny sposób wpływa na możliwości inwestycyjne i rozwój infrastruktury oraz świadczy o zamożności gmin i regionów. Biorąc pod uwagę ład gospodarczy wszystkie regiony uplasowały się w typie o przeciętnych warunkach rozwoju, uzyskując wyniki między 300 pkt a 400 pkt (rys. 2). Zdecydowanie większe zróżnicowanie wystąpiło w poszczególnych gminach. Wśród analizowanych gmin regionu intensywnego rolnictwa najwyższym poziomem rozwoju gospodarczego charakteryzowały się jedynie dwie gminy, tj. Koberzyce (0,767 pkt) i Legnickie Pole (0,520 pkt). W regionie rolniczo-rekreacyjnym na czoło wysunęły się gmina Krośnice (0,517 pkt) i Wisznia Mała (0,674 pkt). Na obszarze

regionu rolniczo-przemysłowego trzy gminy przekroczyły próg 0,500 pkt (Jerzmanowa, Lubin, Rudna), co może wynikać z wysokich dochodów tych gmin z racji funkcjonowania w rejonie przemysłowym. Najbardziej niekorzystnymi warunkami rozwoju gospodarczego charakteryzują się obszary podgórskie i górskie obejmujące region III, gdzie żadna gmina nie osiągnęła wysokiego rozwoju gospodarczego.

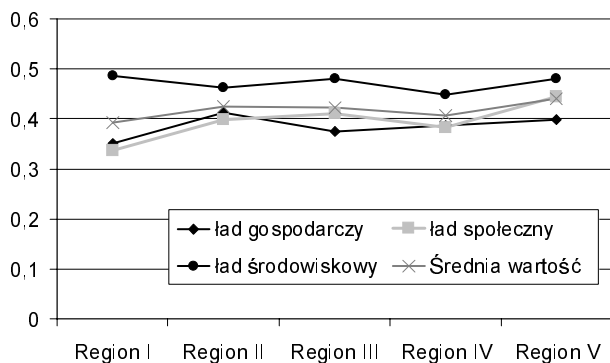
Do jednych z wielu czynników wpływających na rozwój społeczny należą warunki bytowania ludności. Mieszkanie stanowi niewątpliwie jeden z podstawowych warunków godnej egzystencji człowieka. Inne czynniki, to poziom i jakość oświaty, ochrony zdrowia, kultura, możliwości zarobkowania, uwarunkowania demograficzne.

Rozpatrując poszczególne regiony funkcjonalne na Dolnym Śląsku według wskaźników ładu społecznego, można zaliczyć je do typów o przeciętnych warunkach rozwoju. Jednak najwyższe wskaźniki w tym typie wykazał region V (0,444 pkt) oraz III (0,411 pkt) (rys. 2). Z kolei analizując gminy w poszczególnych regionach najkorzystniejsze warunki rozwoju społecznego obserwujemy w gminie Koberzyce (0,606 pkt) położonej w regionie I, w regionie II Wisznia Mała (0,663 pkt), w regionie III Janowice Wielkie (0,507 pkt), Kamienna Góra (0,520 pkt), Podgórzyn (0,569 pkt), Stara Kamienica (0,507 pkt).

Wśród gmin regionu IV największą liczbę punktów zanotowano w przypadku gmin Kunice i Lubin, a regionie V w Bolesławcu i Radwanicach.

Istotnym czynnikiem wpływającym na jakość życia ludności wiejskiej są uwarunkowania środowiskowe. W miarę pogarszania się ich stanu nabierają one coraz większego znaczenia. Ludność bytująca na obszarach wiejskich bezpośrednio wpływa na otaczającą ich przyrodę, toteż ograniczenie zanieczyszczenia środowiska przybiera charakter priorytetowy. O ładzie środowiskowym obszarów wiejskich w głównej mierze decyduje rolnicze użytkowanie gruntów, przewaga terenów leśnych oraz obszarów prawnie chronionych. Elementy te z ilościowego punktu widzenia wpływają korzystnie na środowisko. Z drugiej strony występują również zagrożenia środowiskowe, o czym świadczy gęstość zaludnienia, zużycie wody, ścieki wymagające oczyszczenia, brak czynnej sieci kanalizacyjnej.

Syntetyczny wskaźnik rozwoju środowiskowego dla wszystkich regionów był bardzo zbliżony i oscylował między 0,449 a 0,486 pkt. Gminy w poszczególnych regionach wykazały się znacznie korzystniejszymi uwarunkowaniami środowiskowymi. Większość z nich osiągnęła wysoki poziom rozwoju uzyskując powyżej 0,500 pkt. Mając na uwadze syntetyczny wskaźnik zrównoważonego



**Rysunek 2. Wartość wskaźnika SW dla poszczególnych ładów i średnią wartość w pięciu regionach Dolnego Śląska**

Źródło: obliczenia własne.

rozwoju, ujmujący wszystkie łady w całym województwie dolnośląskim najwyższym stopniem rozwoju wykazało się tylko kilka gmin. Do nich zaliczają się gminy Koberzyce i Legnickie Pole położone w regionie intensywnego rolnictwa, Wisznia Mała w regionie rekreacyjno-rolniczym, Jerzmanowa i Lubin w regionie rolniczo-przemysłowym oraz Bolesławiec i Radwanice położone w regionie rolniczo-przemysłowo-rekreacyjnym. Istnieją również gminy wykazujące się niskim poziomem rozwoju, zaliczyć do nich można: Kamieniec Ząbkowicki (I), Dobromierz (III), Kotłę (IV) oraz Peław (IV).

## Podsumowanie

Analiza wskaźników zrównoważonego rozwoju tak według poszczególnych ładów, jak i sumarycznie jest bardzo przydatna do oceny i porównania rozwoju lokalnego poszczególnych obszarów i gmin wiejskich. Przeprowadzone badania wykazały zróżnicowanie rozwoju gmin wiejskich w poszczególnych regionach funkcjonalnych na Dolnym Śląsku. Najkorzystniejsze warunki rozwoju gospodarczego miały miejsce w gminach pozostających pod wpływem dużych aglomeracji miejskich i przemysłowych. Do gmin tych zaliczamy: Koberzyce, Legnickie Pole, Wisznia Mała, Jerz-

manowe, Lubin, Bolesławiec i Radwanice. Biorąc pod uwagę syntetyczny wskaźnik SW dla regionów był on zbliżony, ale najkorzystniejszy w regionie rolniczo-rekreacyjnym oraz rolniczo-przemysłowo-rekreacyjnym.

Mając na uwadze rozwój obszarów wiejskich oraz dążenie do ograniczenia dysproporcji między obszarami miejskimi i wiejskimi należy pamiętać o minimalizacji zagrożeń środowiskowych w trosce o przyszłe pokolenia.

Należy dołożyć wszelkich starań, aby rozwój odbywał się według zasad zrównoważonego rozwoju bez uszczerbku środowiska.

### Literatura

- Adamska H.** 2008: Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich Dolnego Śląska. Wieś i rolnictwo w procesie zmian. Szanse rozwoju obszarów wiejskich w przestrzeni europejskiej, Sokołowska S., Bisagi A. (red.). Uniwersytet Opolski, 97-103.
- Borys T.** 2001: Jakość życia a zrównoważony rozwój. Relacje i pomiary, Ekonomia a rozwój zrównoważony, t. 1. Ekonomia i Środowisko, Białystok, 80-99.
- Borys T.** 2006: Wskaźniki zrównoważonego rozwoju. Warszawa-Białystok.
- Gawroński K.** 2000: Wartość informacyjna zbioru danych o środowisku przyrodniczym z punktu widzenia celów ekologicznych i społecznych, planowania i zagospodarowania przestrzennego. *Zeszyty Naukowe*, nr 261, AR Kraków, 106.
- Studia nad rozwojem Dolnego Śląska 2001. Urząd Marszałkowski woj. dolnośląskiego, nr 5, Wrocław, 21-22.
- Wiatrak A.P.** 2005: Regionalny wymiar rozwoju obszarów wiejskich. SGGW, Warszawa, 611-622.

### Summary

*Rural areas involve not only agriculture but also the whole surrounding space. These areas are subjected to the effects of civilization, they develop and undergo different alterations. Appropriate development of these areas should take place without any harm to the environment, following the rules of sustainable development. The work presents an attempt of classification regarding the regions of Lower Silesia, as well as the assessment of sustainable development involving three realms of life: social, environmental and economic.*

### Adres do korespondencji:

dr inż. Hanna Adamska  
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu  
Katedra Ekonomii i Zarządzania  
PL. Grunwaldzki 24 A  
50-363 Wrocław  
tel. (0 71) 320 17 80  
e-mail: hanna.adamska@up.wroc.pl